

Kersten accepteerde als stichter van de SGP in feite niet alleen pluralisering, maar ook differentiëring van de samenleving, het opdelen van het leven in verschillende sferen of terreinen waarop organisaties werkzaam kunnen zijn. Evenals Kuyper gaf Kersten door zijn organisatorisch streven de eigen levensbeschouwelijke groep een aparte positie in de maatschappij, daarmee reeds zijn antithetische denkwijze aangevend. Staand in de traditie van de Kruisgemeenten, en in de politiek vooral van een antithetisch 'profetisme' blijk gevend, werd hij samen met Steenblok de grondlegger van de vertaling van het antithetisch piëtistisch **isolementsdenken** in de leerbeslissing over de algemene genade van 1945.⁹ Waarschijnlijk schatte Kersten, niet ongebruikelijk voor leiders van nieuw aangetreden godsdienstige oppositie-groeperingen, de weerstand die zijn streven in kerkelijk en politiek Nederland opriep als sterker in dan ze in werkelijkheid was.¹⁰

Op kerkelijk gebied had deze weerstand - van de zijde van de Christelijke Gereformeerden - Kerstens Gereformeerde Gemeenten mede geleid tot de **radicalisering** op theologisch gebied in de synode-uitspraak van 1931 (over de beheersing van het verbond door de uitverkiezing). De onduidelijkheid die Kerstens optreden als parlementariër voor de SGP en als partijleider kenmerkte in zijn verhouding tot de nationale samenleving - hij balanceerde tussen het zelfbehoud van de piëtistische groep en het behoud van het gereformeerde karakter van de hele natie - resulteerde tenslotte in de ultieme teleurstelling over de veroordeling van zijn gedrag onder de bezetting. Hierin lag een reden te meer om de door Steenblok aangeboden formulering over de algemene genade aan te nemen. Daarin werd een stuk gemeenschappelijkheid tussen 'de cultuur' of de niet-gelovigen enerzijds, en de gelovigen anderzijds ontkend. De teleurstelling van Kersten betekende ook een afwending van de politiek en een des te sterkere poging de Gereformeerde Gemeenten samen te houden - met als gevolg dat de verschillen tussen de daar aanwezige vleugels steeds duidelijker aan het licht kwamen.

De dogmatisering die in de Gereformeerde Gemeenten in 1931 ingezet was, was mede bedoeld om het kerkverband dat uit zoveel deeltradities afkomstig was een eigen **identiteit** te geven. 'Lichte' en niet-antithetische elementen in Zeeland stonden immers tegenover 'zware' en antithetisch ingestelde, pas uit de Hervormde Kerk overgekomen elementen in Gelderland. Over het algemeen was men zich binnen het kerkverband van deze tegenstellingen niet bewust. Charismatisch leiderschap hield de gemeenten bijeen, en men was sterk lokaal georiënteerd. De integratie van het land die in de negentiende eeuw op gang was gekomen, had de minder goeoden vaak nog onberoerd gelaten.¹¹ De Kruisgezinde deeltraditie uit voornamelijk Zuid-Holland, deels licht, deels zwaar, maar relatief vooruitstrevend wanneer het ging om de aanvaarding van pluralisering (vrije kerk) en differentiëring (verenigingsleven) was niet bepaald aangewezen om tegen het formuleren van de eigen identiteit in 1931 op te komen.

De verschillende 'liggingen' die de Gereformeerde Gemeenten van 1931 herbergden, kwamen overigens ook daar buiten in bevindelijk gereformeerd Nederland voor en hadden parallellen in de geschiedenis van het Schotse calvinisme in de achttiende eeuw. Daar vond men eveneens mensen die vanuit een wedergeboorte-theologie een 'onverzekerd' geloof normaal achtten, anderen die in reactie daarop aandrongen op een bewuste rechtvaardiging door het geloof en een algemeen aanbod van genade, nog weer anderen die dit aanbod alleen voor de krachtadig geroepenen lieten gelden, en een groep ongeschoolde geestelijke leiders met een bekeringservaring gekenmerkt door 'verschrikkingen der consciëntie'. Net als bij Bakker, Fraanje en anderen in Nederland, werd de geloofsbeleving van de laatstgenoemde groep voorgangers in Schotland nooit vertaald in een theologische formulering. Zij wisten echter anderen te beïnvloeden door de indruk die zij achterlieten - zelfs wanneer zij zich afzijdig van het kerkelijk leven opstelden.¹²

442 ⊗ Terecht wijst Golverdingen, Behand, 262, erop dat Kersten's 'andere waardering 1/2 algemene genade' zich geleidelijk had ontwikkeld, ook al vóór het contact met Steenblok. Kersten tekende het ook niet tot de fundamentele leerstukken, A.W., 120, 133.

misschien

+) con
5
Dit